



Maandalizi ya Walimu wa Kiswahili kwa Wasiozungumza Kiswahili: Changamoto na Ufumbuzi

Ibrahim Elhadi Lehmedi

Idara ya lugha na taaluma za kiafrika, kitivu cha lugha, chuo kikuu cha sebha, Libya

Maneno muhimu:

Changamoto
Maandalizi
Ufumbuzi
Walimu wa Kiswahili
Wasiozungumza Kiswahili

MUHTASARI:

Utafiti huu unachunguza jukumu la mwalimu wa Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo katika mchakato wa elimu, ukizingatia maandalizi na mafunzo. Unatoa mwanga juu ya aina mbalimbali za walimu wa Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo, mikakati muhimu inayotumika katika kufundisha Kiswahili, na unafafanua sifa za walimu hawa kwa kuzingatia viwango vya kimataifa (kama vile viwango vya Baraza la Kitaifa la Marekani la Kufundisha Lugha za Kigeni - ACTFL). Hatimaye, utafiti huu unawasilisha matatizo makuu yanayowakabili walimu katika kufundisha Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo.

إعداد معلمي اللغة السواحلية للناطقين بغيرها: التحديات والحلول

ابراهيم الهادي لخمدي

قسم اللغات والدراسات الأفريقية، كلية اللغات، جامعة سبها، ليبيا

المصطلحات المفتاحية	المخلص
التحديات	هذا البحث يقدم دراسة تحليلية معمقة حول منظومة إعداد وتأهيل معلمي اللغة السواحلية لغير الناطقين بها
إعداد	استنادا الى الالاهية المتزايدة التي تكتسبها هذه اللغة على الساحة الدولية. ويسلط البحث الضوء على الفئات
الحلول	المتنوعة لمعلمي اللغة السواحلية لغير الناطقين بها والاستراتيجيات الجوهرية المتبعة في تدريسها كما يحدد
معلمي اللغة السواحلية	الخصائص والمؤهلات المطلوبة لهؤلاء المعلمين في ضوء المعايير العالمية، مثل معايير المجلس الوطني الأمريكي
الناطقين بغيرها	(ACTFL) لتعليم اللغات الأجنبية وفي الختام يرصد البحث أبرز العقبات والتحديات الميدانية التي تواجه المعلمين في مسيرة تدريس اللغة السواحلية لغير أبنائها.

Utangulizi

Lugha ni mojawapo ya njia muhimu zaidi za mawasiliano kati ya binadamu, na ni chombo muhimu cha kueleza nafsi na hisia. Ni kielelezo cha ustaarabu wa jamii na nguzo muhimu ya utambulisho wake. Pia, ni chombo cha kitamaduni na kistaarabu kwa ubinadamu wote, na hivyo imekuwa kipengele muhimu na cha msingi katika kukamilisha mchakato wa kufundisha na kujifunza. (Senkoro, 2003, p.32)

Lugha ya Kiswahili ina hadhi kubwa na nafasi ya juu miongoni mwa lugha za dunia kutokana na sifa

zake za kipekee. Imepitishwa rasmi na UNESCO, na hivyo kuimarisha nafasi yake kama daraja la

mawasiliano ya kitamaduni na ushirikiano wa kimataifa. Hii inafanya Kiswahili kuwa mgombea imara wa kuwa lugha rasmi katika mashirika mengine makuu ya Umoja wa Mataifa hapo baadaye. (Lehmedi; Khalifa, 2026, p.55)

Kiswahili kinachukuliwa kuwa lugha rasmi katika Shirika la UNESCO, ambalo ni mojawapo ya mashirika makuu ya Umoja wa Mataifa. Ni lugha ya Kiafrika inayofurahia hadhi maalum ndani ya mfumo wa Umoja wa Mataifa, ambapo siku ya kimataifa imetengwa kwa ajili yake na inatumika katika njia rasmi za mawasiliano za Umoja wa Mataifa barani Afrika. Kiswahili kilipitishwa kama lugha rasmi

katika Mkutano Mkuu wa UNESCO mnamo Novemba 2025, na hivyo kuwa lugha ya saba rasmi katika Mkutano Mkuu wa shirika hilo. Tukio hili ni la kihistoria kwani ni mara ya kwanza lugha yenye asili ya Kiafrika kupitishwa kama lugha rasmi katika shirika la kimataifa la ukubwa huu.

Kiswahili kinashika nafasi ya juu sana duniani kote, kikiorodheshwa miongoni mwa lugha 10 zinazoenea zaidi duniani kwa idadi ya wazungumzaji inayozidi milioni 200 kote ulimwenguni. Eneo kubwa zaidi la kuenea kwa Kiswahili ni Afrika Mashariki na Kati, na ni lugha rasmi katika nchi kama Tanzania, Kenya, Uganda, na Rwanda, pamoja na kuwa lugha rasmi ya kazi katika Umoja wa Afrika.

Mambo haya yote yamechangia kuongezeka kwa hamu ya kujifunza lugha ya Kiswahili, jambo ambalo limesababisha tafiti na masomo kuhusu mbinu na njia za kufundisha Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo. Watafiti wametoa kipaumbele kikubwa kwa walimu wa Kiswahili katika eneo hili.

Jukumu la Mwalimu katika Kufundisha Kiswahili kwa Wasiozungumza Kiswahili

Mwalimu ana jukumu kubwa katika elimu; mwalimu mzuri anaweza kutoa mazingira yanayofaa na njia bora ili mwanafunzi aweze kujifunza, na sidhani kama tunaweza kuachana na jukumu lake katika mchakato wa kujifunza. (Khalfan, 2019)

*Corresponding author:

E-mail addresses: ibr.lehmedi@sebhau.edu.ly

Ikiwa mchakato wa elimu unajumuisha vipengele vitatu: mwalimu, mwanafunzi, na mtaala, basi jukumu la mwalimu linachukuliwa kuwa mojawapo ya vipengele muhimu; hii ni kwa sababu mwalimu, kwa ujuzi wake wa kitaaluma, kielimu, mawasiliano, na kiufundi, anaweza kuathiri vipengele vingine viwili. Hii inafanywa kupitia kupanga somo, kufahamu mbinu za kufundisha, kusimamia darasa, kushughulika na wanafunzi, kusimamia mijadala, kuuliza maswali, na kuandaa mitihani, na mengineyo, ili aweze kufanikiwa katika kazi yake.

Mwalimu aliyefanikiwa ni yule anayepitia uzoefu huo wa awali kwa uangalifu na ustadi, akianza na kanuni sahihi na malengo kamili, na anakuwa makini katika upangaji wake na stadi katika mbinu za kufundisha zilizofanikiwa, na ujuzi mzuri wa mwalimu. Kazi halisi ya mwalimu si kumaliza mada za mtaala, bali ni kuzifanya ziwe ugunduzi wa kufurahisha na kupendwa na wanafunzi ili kufikia lengo la elimu na kufahamu maarifa, ujuzi, na tabia chanya zenye manufaa. (Akaka, 2017, p.92)

Mwalimu anaelezewa kama kichocheo kikuu katika mchakato wa maendeleo ya kielimu, kwani yeye ndiye mshauri na mwelekezaji kwa kuzingatia tafiti za kisasa. Kwa hivyo, taasisi za elimu zimampa mwalimu umakini maalum katika kuandaa mipango ya kielimu katika uwanja wa kufundisha Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo. Hii imekuja kujibu matokeo ya tafiti, ripoti, karatasi za kazi, na mijadala iliyojumuishwa katika mikutano ya kisayansi, ambayo ilithibitisha kuwa kuna kushuka kwa utendaji wa wafanyakazi katika uwanja wa kufundisha Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo, na hii inatokana na upungufu katika maandalizi ya kitaaluma, kiufundi, na mawasiliano, na kutopata mafunzo ya kutosha wakati wa kufundisha katika eneo hili. (Khafan, 2019, p.43)

Aina za Walimu wa Lugha ya Kiswahili

Inafaa kutaja hali halisi ya mwalimu wa Kiswahili na jukumu lake katika kufundisha Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo. Anayechunguza hali za walimu wa Kiswahili anaweza kuwaainisha katika aina muhimu zaidi zifuatazo:

a. Kwa upande wa Uraia:

Kuna mwalimu mzungumzaji asilia wa Kiswahili, na mwingine asiye mzungumzaji asilia. Kila mmoja wao ana faida na hasara zake. Ni jambo la kawaida kwa walimu wazungumzaji asilia wa Kiswahili kutumia lahaja za nchi zao mara kwa mara katika kufundisha Kiswahili, na hivyo tabia za lugha zinazoenea katika nchi ya mwalimu huyu huhamia kwa wanafunzi (wazungumzaji na wasiozungumzaji wa Kiswahili). Ama kwa mwalimu asiye mzungumzaji asilia wa Kiswahili, anaweza kuwa na faida kama vile kuwa mtaalamu wa Kiswahili na fasihi yake, na anaweza kuwa na ujuzi katika sayansi ya elimu. Yote haya yanaweza kumwezesha kufundisha Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo. Hata hivyo, anakosa hisia ya Kiswahili, ambayo inamwezesha kujua undani wa mambo katika lugha ya Kiswahili, na mwanafunzi anaweza kuhisi hilo ama kwa jinsi anavyotamka sauti za Kiswahili ambazo ni ngumu kwake kuzitamka kama wazungumzaji asilia, au kwa kueleza maana za baadhi ya maneno ambayo maana zake hubadilika kutoka muktadha mmoja hadi mwingine, au katika kutambua mwelekeo wa kitamaduni wa baadhi ya misemo na methali za Kiarabu na nyinginezo, mbali na kile kinachotokea katika utendaji wake wa lugha, bila nia yake, kutokana na mwingiliano wa lugha kati ya Kiswahili na lugha yake ya asili. (Senkoro, 2003)

b. Kwa upande wa Utaalamu:

Kuna mwalimu mtaalamu wa lugha ya Kiswahili na fasihi yake (ambao ni wachache) na mwalimu asiye mtaalamu (ambao ndio wengi). Inabainika kuwa walimu wengi wanaofundisha Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo si wataalamu wa Kiswahili, na wanafanya kazi kwa bidii binafsi ambayo wakati mwingine inafanikiwa na wakati mwingine inakosea.

c. Kwa upande wa Maandalizi ya Lugha:

Kuna mwalimu aliyepata sifa ya kitaaluma ya jumla ya ualimu (ambao ni wachache) na mwalimu aliyepata sifa ya

ualimu katika utaalamu wa kufundisha Kiswahili (ambao ni nadra) na mwalimu asiye na maandalizi ya ualimu (ambao ndio wengi). Hili, bila shaka, ni tatizo lisilo dogo; na aina hii imeenea sana ingawa wengi wao wana sifa za Kiswahili. (Akaka, 2017; Khalfan, 2019)

Kwa hivyo, ni muhimu kwa mwalimu wa Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo kuwa na mitazamo chanya kuelekea kujifunza kwa ujumla na kuelekea baadhi ya mbinu za kufundisha hasa, na kumheshimu mwanafunzi kama binadamu mwenye haki ya kujifunza, na mwalimu ana wajibu wa kumfundisha. Pia, ni muhimu kwa mwalimu kuelewa asili za kitamaduni za wanafunzi katika darasa moja, na muhimu zaidi ni kwamba mwalimu ahakikishe kuwa anawafanya wanafunzi wahisi kwamba katika kushughulika na kitamaduni zao za kienyeji, anatoka katika kuthamini kwake; ili mwalimu afanikiwe katika kutekeleza jukumu lake, anapaswa kukubali kumpa mwanafunzi majukumu ya kufanya maamuzi, kueleza kujitolea kwake kufikia malengo, na kumsaidia mwanafunzi kuondokana na hisia ya upungufu au kutokuwa na uwezo wa kujifunza, na hivyo kubeba jukumu mbele yake na hivyo kuchangia kuinua kiwango cha motisha ya mwanafunzi kujifunza. (Saleh, 2019, p.35)

Maandalizi ya Mwalimu wa Lugha ya Kiswahili kwa Wazungumzaji Asilia

Mitazamo ya kisasa ya kielimu inasisitiza vipengele muhimu ambavyo programu yoyote ya maandalizi ya mwalimu inapaswa kujumuisha, bila kujali utaalamu wake, na vipengele hivi ni kama ifuatavyo:

Kipengele cha Kitaaluma (Kielimu) Kinachokusudiwa hapa ni masomo maalum ya kisayansi yanayotolewa kwa mwanafunzi katika sayansi ya lugha ya Kiswahili, na hasa katika uwanja wa kufundisha Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo. Inajulikana kuwa umahiri wa lugha unawakilisha mojawapo ya nguzo kuu katika mchakato wa maandalizi, na mwalimu wa Kiswahili hawezi kutimiza jukumu lake isipokuwa kama ana ufahamu wa kutosha wa stadi za msingi za lugha ya Kiswahili na uwezo wa kuzitumia kutumikia lengo la kufundisha. Kipengele cha lugha kinajumuisha uzoefu wa kisayansi ufuatao:

Masomo ya Kinadharia Yanayohusiana na Sayansi ya Lugha ya Kiswahili:

Kinachokusudiwa hapa ni masomo yanayomsaidia mwalimu kufahamu stadi nne, na kufahamu urithi wa fasihi ya lugha na sayansi zake. Binadamu katika maisha yakehutumia lugha ama kama chombo cha kuelewa, hivyo husikiliza na kusoma, au kama chombo cha kueleza, hivyo huzungumza au kuandika. Hivyo, stadi za msingi za mawasiliano ya lugha ni: kusikiliza, kuzungumza, kusoma, na kuandika. Nadharia za kielimu katika isimu tumizi zinasisitiza umuhimu wa kujifunza stadi nne za lugha ya Kiswahili kwanza kando na kulingana na vipaumbele vyake, kisha umakini huwekwakwenye uratibu na ushirikiano kati yao ili ziweze ku... fikiwa. (Senkoro, 2003)

Masomo ya Lugha Linganishi:

Masomo haya humsaidia mwalimu kuelewa tofauti na kufanana kati ya Kiswahili na lugha zingine, hasa lugha za wanafunzi wake. Hii inamwezesha mwalimu kutambua changamoto za kujifunza zinazoweza kutokea na kuandaa mikakati inayofaa ya kufundisha.

Masomo ya Isimu Matumizi:

Isimu matumizi inahusika na matumizi ya lugha katika muktadha halisi. Masomo haya humsaidia mwalimu kuelewa jinsi lugha inavyotumika katika jamii na jinsi ya kufundisha lugha kwa njia inayofaa na yenye maana kwa wanafunzi

Kipengele cha Kitaaluma (Kielimu)

Kipengele hiki kinahusu masomo ya kielimu yanayompa mwalimu ujuzi na uwezo wa kufundisha kwa ufanisi. Hii inajumuisha:

Mbinu za Kufundisha Lugha:

Mwalimu anapaswa kufahamu mbinu mbalimbali za kufundisha lugha, kama vile mbinu ya mawasiliano, mbinu ya sarufi-tafsiri, na mbinu ya jumla ya majibu ya kimwili (Total Physical Response). Kila mbinu ina faida na hasara zake, na mwalimu anapaswa kujua jinsi ya kuchagua mbinu

inayofaa kulingana na mahitaji ya wanafunzi na malengo ya somo. (Senkoro, 2003)

Saikolojia ya Kujifunza Lugha:

Kuelewa jinsi wanafunzi wanavyojifunza lugha ni muhimu kwa mwalimu. Masomo ya saikolojia ya kujifunza lugha humsaidia mwalimu kuelewa mambo kama vile motisha, kumbukumbu, na mikakati ya kujifunza, na jinsi ya kutumia maarifa haya kuboresha ufundishaji wake.

Tathmini na Upimaji wa Lugha:

Mwalimu anapaswa kuwa na ujuzi katika kuandaa na kusahihisha mitihani ya lugha, na kutathmini maendeleo ya wanafunzi. Hii inajumuisha kuelewa aina mbalimbali za tathmini, kama vile tathmini ya kuunda (formative assessment) na tathmini ya jumla (summative assessment), na jinsi ya kutumia matokeo ya tathmini kuboresha ufundishaji.

Kipengele cha Kitaaluma (Kijamii na Kiutamaduni)

Kipengele hiki kinahusu uwezo wa mwalimu kuelewa na kuheshimu tamaduni mbalimbali za wanafunzi wake. Hii ni muhimu sana katika kufundisha Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo, kwani wanafunzi wanatoka katika asili tofauti za kitamaduni. Vipengele muhimu ni pamoja na:

Ufahamu wa Tamaduni Mbalimbali:

Mwalimu anapaswa kuwa na ufahamu wa tamaduni za wanafunzi wake na jinsi tamaduni hizi zinavyoweza kuathiri mchakato wa kujifunza lugha. Hii inamwezesha mwalimu kuunda mazingira ya kujifunza yanayojumuisha na kuheshimu tamaduni zote.

Ujuzi wa Mawasiliano ya Kitamaduni:

Mwalimu anapaswa kuwa na ujuzi wa mawasiliano ya kitamaduni, ambayo inamwezesha kuwasiliana kwa ufanisi na wanafunzi kutoka tamaduni mbalimbali. Hii inajumuisha kuelewa tofauti za mawasiliano zisizo za maneno na jinsi ya kuzitumia kwa ufanisi darasani. (Kampala, 2009, p.52-67)

Viwango vya Kimataifa vya Walimu wa Lugha (ACTFL)

Baraza la Kitaifa la Marekani la Kufundisha Lugha za Kigeni (ACTFL) limeweka viwango vya kina vya umahiri wa walimu wa lugha. Viwango hivi vinazingatia maeneo makuu matano:

Umahiri wa Lugha:

Mwalimu anapaswa kuwa na umahiri wa hali ya juu katika lugha anayofundisha (Kiswahili) na pia katika lugha ya wanafunzi wake (ikiwezekana).

Umahiri wa Utamaduni:

Mwalimu anapaswa kuwa na ufahamu wa kina wa tamaduni zinazohusiana na lugha anayofundisha.

Umahiri wa Elimu ya Lugha:

Mwalimu anapaswa kuwa na ujuzi wa nadharia na mbinu za kufundisha lugha.

Umahiri wa Mtaala:

Mwalimu anapaswa kuwa na uwezo wa kuunda, kutekeleza, na kutathmini mtaala ya lugha.

Umahiri wa Kitaaluma:

Mwalimu anapaswa kuonyesha tabia za kitaaluma na kujitolea kwa maendeleo endelevu ya kitaaluma.

Matatizo Yanayowakabili Walimu wa Kiswahili kwa Wasiozungumza Kiswahili

Walimu wa Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo wanakabiliwa na matatizo mbalimbali ambayo yanaweza kuathiri ufanisi wao. Baadhi ya matatizo haya ni pamoja na:

Upungufu wa Rasilimali:

Kuna upungufu wa vitabu vya kiada, vifaa vya kufundishia, na rasilimali zingine zinazofaa kwa kufundisha Kiswahili kwa wasiozungumza lugha hiyo. Hii inamlazimu mwalimu

kuunda rasilimali zake mwenyewe, jambo ambalo linaweza kuchukua muda na juhudi nyingi.

Ukosefu wa Mafunzo Maalum:

Walimu wengi hawajapata mafunzo maalum katika kufundisha Kiswahili kama lugha ya pili au ya kigeni. Hii inawaacha bila ujuzi na mbinu zinazohitajika ili kukabiliana na changamoto za kipekee za kufundisha lugha kwa wanafunzi wasiozungumza lugha hiyo. (Akaka, 2017)

Tofauti za Kiutamaduni:

Walimu wanakabiliwa na changamoto za kuelewa na kushughulikia tofauti za kiutamaduni za wanafunzi wao. Hii inaweza kusababisha kutoelewana na kuathiri mchakato wa kujifunza.

Idadi Kubwa ya Wanafunzi:

Katika baadhi ya madarasa, idadi ya wanafunzi inaweza kuwa kubwa sana, jambo ambalo linafanya iwe vigumu kwa mwalimu kutoa umakini wa kutosha kwa kila mwanafunzi na kubinafsisha ujifunzaji.

Ukosefu wa Motisha kwa Wanafunzi:

Baadhi ya wanafunzi wanaweza kukosa motisha ya kujifunza Kiswahili, hasa ikiwa hawana fursa za kutosha za kutumia lugha nje ya darasa. Hii inahitaji mwalimu kuunda mazingira ya kujifunza yanayovutia na yenye motisha.

Hitimisho

Mwalimu ndiye moyo wa mchakato wa elimu, mwelekezi na mtekelezaji wake, na mafanikio ya mchakato huo yanategemea yeye. Kwa sababu hiyo, suala la maandalizi ya mwalimu lina upekee wake miongoni mwa nguzo nyingine za mchakato wa elimu. Katika utafiti huu, nimefikia matokeo yafuatayo:

- Inapaswa mwalimu awe na upeo mpana wa kitamaduni.
- Ni lazima mwalimu wa Kiswahili kwa wasiozungumza Kiswahili awe na sifa za kitaaluma, apende somo lake, na alione kuwa na thamani.
- Awe na ufahamu wa mbinu na njia za kufundisha pamoja na ufundi wake.
- Awe na ujuzi wa kutumia teknolojia katika elimu.
- Kuna hitaji kubwa la kuandaa programu za mafunzo kwa ajili ya kuendeleza walimu na kubaini mahitaji yao ya kitaaluma, kiufundi, na mawasiliano.
- Awe na akili na uwezo wa ubunifu Mwalimu wa Lugha ya Kiswahili kwa Wasiozungumza Kiswahili: Umahiri na Stad

Marejeo

Akaka, L. (2017) Changamoto Zinazowakabili Walimu katika Ufundishaji wa Kiswahili katika Shule za Upili Nchini Kenya. Kioo cha Lugha.

Bakari, A. D. (2026). Mwingiliano wa Ufundishaji, Lugha ya Kiswahili na Mazingira ya Ujifunzaji katika Kujenga Umahiri wa Kitaaluma. International Journal of Educational Research.

F.E.M.K. Senkoro (2013) Tuseme Kiswahili: A Multidimensional Approach to the Teaching and Learning of Swahili As a Foreign Language (English and Swahili Edition)

Ibrahim Elhadi Mohamed Lehmedi (2023) Makosa ya kimatamshi yanayofanywa na wanafunzi wa Libya wanapojifunza Kiswahili, Sebha university journal of human sciences vol. No. 22.

Kampala. Mtesigwa, P. (2009) "Utayarishaji wa Vitabu vya Kufundishia Kiswahili kama LgK: Haja ya Kuzingatia Mkabala wa Mawasiliano.

Kanyi, W. R (2015) A study of teachers' strategies for coping with challenges in teaching integrated English in public secondary schools in Mombasa County, Kenya.

Kemunto, A.B. (2017) Makosa ya Kisemantiki katika Mawasiliano Andishi ya Kiswahili ya Wanafunzi wa Shule za Upili Nchini Kenya. International Journal of Arts and Education.

Khalfan, S.S. (2019) Changamoto Zinazowakabili Walimu katika Ufundishaji wa Kiswahili kama Lugha ya Kigeni katika Stadi ya

Kusoma. (Unpublished). A Master's Dissertation presented at National University of Zanzibar.

Kikwai, B. (2025). Uchunguzi wa Changamoto za Walimu na Wanafunzi wa Kiswahili katika Shule za Kimataifa nchini Kenya. East African Journal of Swahili Studies,

Kobia, J. M. & Ndiga, T. K. (2013). The Influence of Secondary School Students' Attitudes towards the Implementation of Kiswahili Curriculum in Igembe South District, Meru County, Kenya. International Journal of Education and Research.

Lehmedi, I. E. M., & Khalifa, M. Y. (2026). Ufundishaji wa Kiswahili kwa Wasiozungumza Kiswahili: Changamoto za Kitaaluma na Ufumbuzi wa Kimbinu. Alqalam Almoner Journal, 12(1), 20-38.

Ntawiyanga, S. (2015) Makosa ya Upatanishi wa Kiswahili katika Ujifunzaji wa Lugha ya Pili: Mfano wa Wanafunzi wa Kiswahili katika Shule za Upili Wilayani Muhanga. African Journals

Ndomba, Neema Samuel (2023) *Changamoto katika Ufundishaji na Ujifunzaji wa Somo la Kiswahili katika Shule za Sekondari Tanzania: Uchunguzi Kifani Wilaya ya Temeke*. Masters thesis, The Open

University of Tanzania.

Ngesu, S.N.M. (2021) Tafsiri katika Ufundishaji na Ujifunzaji wa Kiswahili kama Lugha ya Kigeni nchini Uganda. Tasnifu ya Uzamivu (Haijachapishwa).

Saleh, F.H. (2019) Changamoto za Ufundishaji na Ujifunzaji wa Kiswahili kama Lugha ya Kigeni katika Darasa Mseto la Wingilugha. Chuo Kikuu cha Taifa cha Zanziba

Sarah and Msigwa. (2021) Umuhimu na Changamoto za TEHAMA katika Ufundishaji na Ujifunzaji wa Lugha ya Kiswahili kwa Wageni. MULIKA Na 40(2), pp 142-157

Senkoro, F.E.M.K. (2003) Tuseme Kiswahili: A Multidimensional Approach to the Teaching and Learning of Swahili As a Foreign Language. (English and Swahili Edition).

T. Ntwari, V. Niyotugira (2023) Challenges Of Teaching And Learning Swahili In Nyarugenge Secondary Schools by P. Sebazungu, W.A. Mutheu, F.C. Indoshi, T.O. Okwach (2019) learners' attitude in teaching and learning of kiswahili in secondary schools: challenges and strategies..